Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 2ας Ιουλίου 2015*

«Προδικαστική παραπομπή — Γεωργία — Κοινή γεωργική πολιτική — Καθεστώς ενιαίας ενισχύσεως — Κανονισμός (ΕΚ) 1782/2003 — Άρθρο 44, παράγραφος 2 — Κανονισμός (ΕΚ) 73/2009 — Άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο α΄ — Έννοια του "επιλέξιμου εκταρίου" — Εκτάσεις που συνορεύουν με τους διαδρόμους προσαπογειώσεως, τους τροχοδρόμους και τους διαδρόμους ακινητοποιήσεως — Χρήση για γεωργικούς σκοπούς — Επιτρέπεται — Ανάκτηση των αδικαιολογήτως χορηγηθεισών γεωργικών ενισχύσεων»

Στην υπόθεση C-684/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Vestre Landsret (Δανία) με απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 23 Δεκεμβρίου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Johannes Demmer

κατά

Fødevareministeriets Klagecenter,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano, πρόεδρο τμήματος, S. Rodin, A. Borg Barthet (εισηγητή), E. Levits και M. Berger, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο J. Demmer, εκπροσωπούμενος από τον G. Lund, advokat,

— η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον C. Thorning, επικουρούμενο από τον R. Holdgaard, advokat,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. Χαλκιά και την Ο. Τσιρκινίδου,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

* Γλώσσα διαδικασίας: η δανική.

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον H. Kranenborg και την L. Grønfeldt,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) 2019/93, (ΕΚ) 1452/2001, (ΕΚ) 1453/2001, (ΕΚ) 1454/2001, (ΕΚ) 1868/94, (ΕΚ) 1251/1999, (ΕΚ) 1254/1999, (ΕΚ) 1673/2000, (ΕΟΚ) 2358/71 και (ΕΚ) 2529/2001 (ΕΕ L 270, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 94, σ. 70), των άρθρων 34, παράγραφος 2, στοιχείο α', και 137 του κανονισμού (ΕΚ) 73/2009 του Συμβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 2009, σχετικά με τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης για τους γεωργούς στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής και τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) 1290/2005, (ΕΚ) 247/2006 και (ΕΚ) 378/2007, και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 (ΕΕ L 30, σ. 16, και διορθωτικό ΕΕ 2010, L 43, σ. 7), καθώς και του άρθρου 73, παράγραφοι 4 και 5, του κανονισμού (ΕΚ) 796/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή της πολλαπλής συμμόρφωσης, της διαφοροποίησης και του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΚ) 1782/2003 (ΕΕ L 141, σ. 18), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 2184/2005 της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 2005 (ΕΕ L 347, σ. 61, στο εξής: κανονισμός 796/2004).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του J. Demmer και του Fødevareministeriets Klagecenter (κέντρου καταγγελιών του Υπουργείου Διατροφής, στο εξής: Klagecenter), σχετικά με την επιλεξιμότητα για λήψη της ενισχύσεως, δυνάμει του καθεστώτος της ενιαίας ενισχύσεως, εκτάσεων που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή αποξηραμένων χορτονομών και οι οποίες συνορεύουν με τους διαδρόμους προσαπογειώσεως, τους τροχοδρόμους καθώς και τους διαδρόμους ακινητοποιήσεως της αεροπορικής βάσεως Skrydstrup (Δανία) και του αερολιμένα Aalborg (Δανία).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός 1782/2003

3 Η αιτιολογική σκέψη 21 του κανονισμού 1782/2003 είχε ως εξής:

«Τα καθεστώτα στήριξης στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής προβλέπουν άμεση στήριξη του εισοδήματος, ιδιαίτερα προκειμένου να εξασφαλισθεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο ζωής για τη γεωργική κοινότητα. Ο στόχος αυτός συνδέεται στενά με τη συντήρηση των γεωργικών περιοχών [...]».

4 Το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού όριζε τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός θεσπίζει:

[...]

— στήριξη του εισοδήματος των γεωργών (που αναφέρεται στη συνέχεια ως καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης),

[...]».

5 Κατά το άρθρο 2, στοιχεία β′ και γ′, του εν λόγω κανονισμού, νοείται ως:

«β) “εκμετάλλευση”: το σύνολο των παραγωγικών μονάδων που διαχειρίζεται ο γεωργός και οι οποίες βρίσκονται στην επικράτεια του ιδίου κράτους μέλους·

γ) “γεωργική δραστηριότητα”: η παραγωγή, η εκτροφή ή η καλλιέργεια γεωργικών προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων της συγκομιδής, της άμελξης, της αναπαραγωγής και εκτροφής ζώων για γεωργική εκμετάλλευση, ή της διατήρησης της γης σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, όπως ορίζεται στο άρθρο 5».

6 Το άρθρο 43, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού προέβλεπε τα εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 48, κάθε γεωργός λαμβάνει δικαίωμα ενίσχυσης ανά εκτάριο που υπολογίζεται από τη διαίρεση του ποσού αναφοράς με τον τριετή μέσο αριθμό όλων των εκταρίων τα οποία κατά την περίοδο αναφοράς έδωσαν δικαίωμα στις άμεσες ενισχύσεις του παραρτήματος VI.»

7 Το άρθρο 44, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1782/2003 όριζε τα ακόλουθα:

«1. Κάθε δικαίωμα ενίσχυσης που συνοδεύεται από επιλέξιμο εκτάριο γεννά δικαίωμα καταβολής του ποσού που καθορίζεται στο δικαίωμα ενίσχυσης.

2. Ο όρος “επιλέξιμα εκτάρια” σημαίνει κάθε γεωργική έκταση της εκμετάλλευσης που καλύπτεται από αρόσιμη γη και μόνιμους βοσκοτόπους εκτός από εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για μόνιμες καλλιέργειες, δάση ή εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για μη γεωργικές δραστηριότητες.»

Ο κανονισμός 73/2009

8 Ο κανονισμός 73/2009 κατάργησε και αντικατέστησε τον κανονισμό 1782/2003 από 1ης Ιανουαρίου 2009.

9 Η αιτιολογική σκέψη 49 του κανονισμού 73/2009 είχε ως εξής:

«Κατά την αρχική κατανομή των δικαιωμάτων ενίσχυσης από τα κράτη μέλη, μερικά λάθη οδήγησαν στην καταβολή ιδιαίτερα υψηλών ενισχύσεων στους γεωργούς. Αυτή η μη συμμόρφωση κανονικά ακολουθείται από δημοσιονομικές διορθώσεις μέχρις ότου ληφθούν διορθωτικά μέτρα. Ωστόσο, λαμβανομένης υπόψη της παρέλευσης χρόνου από την πρώτη κατανομή των δικαιωμάτων ενίσχυσης, η απαιτούμενη διόρθωση θα είχε ως αποτέλεσμα δυσανάλογες νομικές και διοικητικές επιβαρύνσεις για τα κράτη μέλη. Επομένως, για λόγους ασφάλειας δικαίου, θα πρέπει να διευθετηθεί η κατανομή των εν λόγω ενισχύσεων.»

10 Κατά το άρθρο 2 του κανονισμού αυτού, νοούνταν ως:

«β) “εκμετάλλευση”: το σύνολο των παραγωγικών μονάδων τις οποίες διαχειρίζεται ο γεωργός και οι οποίες βρίσκονται στην επικράτεια του ίδιου κράτους μέλους,

γ) “γεωργική δραστηριότητα”: η παραγωγή, η εκτροφή ή η καλλιέργεια γεωργικών προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων της συγκομιδής, της άμελξης, της αναπαραγωγής και εκτροφής ζώων για γεωργικούς σκοπούς, ή η διατήρηση της γης σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, όπως ορίζεται στο άρθρο 6,

[...]

η) “γεωργική έκταση”: οποιαδήποτε έκταση αρόσιμης γης, μόνιμων βοσκοτόπων και μόνιμων καλλιεργειών.»

11 Το άρθρο 34 του εν λόγω κανονισμού προέβλεπε τα εξής:

«1. Η στήριξη δυνάμει του καθεστώτος ενιαίας ενίσχυσης χορηγείται στους γεωργούς με την ενεργοποίηση δικαιώματος ενίσχυσης ανά επιλέξιμο εκτάριο. Τα ενεργοποιημένα δικαιώματα ενίσχυσης θεμελιώνουν την καταβολή των ποσών που καθορίζονται σε αυτά.

2. Για τους σκοπούς του παρόντος τίτλου, ως “επιλέξιμο εκτάριο” νοείται:

α) κάθε γεωργική έκταση της εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένων των εκτάσεων που καλύπτονται από δασύλλια περιοδικής υλοτόμησης με βραχυχρόνια αμειψισπορά (κωδικός ΣΟ ex 0602 90 41), η οποία χρησιμοποιείται για γεωργική δραστηριότητα ή, όταν οι εκτάσεις χρησιμοποιούνται και για μη γεωργικές δραστηριότητες, χρησιμοποιείται κυρίως για γεωργικές δραστηριότητες [...]

[...]

Η Επιτροπή θεσπίζει, με τη διαδικασία που αναφέρεται στο άρθρο 141 παράγραφος 2, λεπτομερείς κανόνες όσον αφορά τη χρήση επιλέξιμων εκταρίων για μη γεωργικές δραστηριότητες,

Πλην περιπτώσεων ανωτέρας βίας ή εξαιρετικών περιστάσεων, τα εκτάρια πρέπει να πληρούν τους όρους επιλεξιμότητας καθόλη τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους.»

12 Το άρθρο 137 του κανονισμού 73/2009 όριζε τα εξής:

«1. Τα δικαιώματα ενίσχυσης που χορηγήθηκαν σε γεωργούς πριν από την 1η Ιανουαρίου 2009 θεωρούνται νόμιμα και κανονικά από την 1η Ιανουαρίου 2010.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται στα δικαιώματα ενίσχυσης που χορηγήθηκαν σε γεωργούς βάσει πραγματικά ανακριβών αιτήσεων, εκτός από τις περιπτώσεις κατά τις οποίες το σφάλμα δεν μπορούσε ευλόγως να ανιχνευθεί από το γεωργό.

[...]»

Ο κανονισμός (ΕΚ) 795/2004

13 Κατά το άρθρο 2, στοιχείο α′, του κανονισμού (ΕΚ) 795/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του καθεστώτος ενιαίας ενίσχυσης που προβλέπεται στον κανονισμό (ΕΚ) 1782/2003 (ΕΕ L 141, σ. 1), νοείται ως «“γεωργική έκταση” η συνολική έκταση της αρόσιμης γης, των μόνιμων βοσκοτόπων και των μόνιμων καλλιεργειών».

Ο κανονισμός (ΕΚ) 370/2009

14 Η αιτιολογική σκέψη 3 του κανονισμού (ΕΚ) 370/2009 της Επιτροπής, της 6ης Μαΐου 2009, για την τροποποίηση του κανονισμού 795/2004 (ΕΕ L 114, σ. 3), έχει ως εξής:

«Οι διατάξεις που αφορούν την επιλεξιμότητα οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 3β του κανονισμού […] 795/2004 είναι παρωχημένες και, συνεπώς, πρέπει να καταργηθούν. Ωστόσο, το άρθρο 34 παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού […] 73/2009 προβλέπει τη χρήση επιλέξιμων εκταρίων για μη γεωργικές δραστηριότητες. Είναι σκόπιμο να θεσπιστεί ένα πλαίσιο κριτηρίων για όλα τα κράτη μέλη.»

15 Το άρθρο 1, σημείο 3, του κανονισμού 370/2009 προσέθεσε στον κανονισμό 795/2004 ένα άρθρο 3γ, το οποίο έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 34, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού […] 73/2009, όταν γεωργική έκταση της εκμετάλλευσης χρησιμοποιείται και για μη γεωργικές δραστηριότητες, η έκταση αυτή θεωρείται ότι χρησιμοποιείται κυρίως για γεωργικές δραστηριότητες, αν η γεωργική δραστηριότητα μπορεί να ασκείται χωρίς να παρεμποδίζεται σημαντικά από την ένταση, τη φύση, τη διάρκεια και το χρονοδιάγραμμα της μη γεωργικής δραστηριότητας.

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν κριτήρια για την εφαρμογή του πρώτου εδαφίου στην επικράτειά τους.»

16 Κατά το άρθρο του 2, ο κανονισμός 370/2009 εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2009.

Ο κανονισμός 796/2004

17 Κατά το άρθρο 2 του κανονισμού 796/2004:

«[…] ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

1) “Αρόσιμη γη”: είναι η γη που καλλιεργείται για φυτική παραγωγή και η γη υπό παύση καλλιέργειας ή γη διατηρούμενη σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση [...]

[...]

2) “Μόνιμος βοσκότοπος”: είναι η γη που χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη αγρωστωδών ή άλλων ποωδών κτηνοτροφικών φυτών με φυσικό τρόπο (αυτοφυή) ή μέσω καλλιέργειας (σπαρμένα) και δεν περιλαμβάνεται στην εναλλαγή καλλιεργειών της εκμετάλλευσης για διάστημα πενταετίας ή μεγαλύτερο [...]

[...]».

18 Το άρθρο 12 του κανονισμού αυτού όριζε τα ακόλουθα:

«1. Η ενιαία αίτηση περιέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για τη διαπίστωση της επιλεξιμότητας για την ενίσχυση, και ειδικότερα:

[...]

δ) τα στοιχεία που επιτρέπουν την αναγνώριση όλων των αγροτεμαχίων της εκμετάλλευσης, την έκτασή τους εκπεφρασμένη σε εκτάρια με ακρίβεια δύο δεκαδικών ψηφίων, την θέση τους και, ανάλογα με την περίπτωση, τη χρήση τους και το κατά πόσον πρόκειται για αρδευόμενο αγροτεμάχιο·

[...]

στ) δήλωση του γεωργού ότι γνωρίζει τους όρους που σχετίζονται με τα εν λόγω καθεστώτα ενίσχυσης.

[...]

4. Κατά την υποβολή του εντύπου της αίτησης, ο γεωργός διορθώνει το προεκτυπωμένο έντυπο που αναφέρεται στις παραγράφους 2 και 3, εάν έχουν επέλθει μεταβολές, και ιδίως μεταβιβάσεις δικαιωμάτων ενίσχυσης σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού [...] 1782/2003, ή εάν οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο προεκτυπωμένο έντυπο είναι λανθασμένες.

[...]»

19 Το άρθρο 24 του κανονισμού 796/2004 όριζε τα εξής:

1. Οι διοικητικοί έλεγχοι που αναφέρονται στο άρθρο 23 του κανονισμού [...] 1782/2003 πρέπει να επιτρέπουν τον εντοπισμό παρατυπιών, ιδίως τον αυτόματο εντοπισμό με τη χρήση μηχανογραφικών μέσων, συμπεριλαμβανομένων των διασταυρούμενων ελέγχων:

[...]

γ) μεταξύ των αγροτεμαχίων που δηλώθηκαν στην ενιαία αίτηση και των αγροτεμαχίων αναφοράς που περιέχονται στο σύστημα αναγνώρισης αγροτεμαχίων, ώστε να επαληθεύεται η επιλεξιμότητα για ενίσχυση των εκτάσεων καθαυτές·

[...]».

20 Το άρθρο 73 του εν λόγω κανονισμού προέβλεπε τα ακόλουθα:

«1. Σε περίπτωση αχρεώστητης πληρωμής, ο κάτοχος της εκμετάλλευσης επιστρέφει το σχετικό ποσό, προσαυξημένο κατά τους τόκους που υπολογίζονται σύμφωνα με την παράγραφο 3.

[...]

4. Η υποχρέωση επιστροφής που αναφέρεται στην παράγραφο 1 δεν ισχύει, εάν η πληρωμή οφείλεται σε σφάλμα της αρμόδιας ή άλλης αρχής, το οποίο δεν ήταν εύλογα δυνατόν να εντοπιστεί από τον κάτοχο της εκμετάλλευσης.

Εντούτοις, εφόσον το σφάλμα συνδέεται με πραγματικά στοιχεία που υπεισέρχονται στον υπολογισμό της σχετικής ενίσχυσης, το πρώτο εδάφιο εφαρμόζεται μόνον εάν η απόφαση ανάκτησης δεν κοινοποιήθηκε εντός δωδεκαμήνου από την πληρωμή.

5. Η υποχρέωση επιστροφής που αναφέρεται στην παράγραφο 1 δεν ισχύει, εάν το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της ημερομηνίας καταβολής της ενίσχυσης και της ημερομηνίας της πρώτης κοινοποίησης στον δικαιούχο από την αρμόδια αρχή σχετικά με το αχρεώστητο της σχετικής πληρωμής υπερβαίνει τα δέκα έτη.

Εντούτοις, η περίοδος που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο περιορίζεται σε τέσσερα έτη, εάν ο δικαιούχος ενήργησε καλόπιστα.

[...]»

21 Το άρθρο 73α του κανονισμού 796/2004 όριζε τα εξής:

«1. Εάν, μετά τη χορήγηση των δικαιωμάτων ενίσχυσης στους γεωργούς σύμφωνα με τον κανονισμό […] 795/2004 της Επιτροπής, διαπιστωθεί ότι χορηγήθηκαν αδικαιολογήτως ορισμένα δικαιώματα ενίσχυσης, ο εν λόγω γεωργός αποδίδει τα αδικαιολογήτως χορηγηθέντα δικαιώματα στο εθνικό απόθεμα που αναφέρεται στο άρθρο 42 του κανονισμού […] 1782/2003.

[...]

Τα αδικαιολογήτως χορηγηθέντα δικαιώματα ενίσχυσης θεωρούνται ότι δεν χορηγήθηκαν εξ αρχής.

[...]

4. Τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά ανακτώνται σύμφωνα με το άρθρο 73.»

Το δανικό δίκαιο

22 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, στη Δανία, οι απαιτήσεις που ισχύουν για τις ζώνες ασφαλείας των αεροδρομίων καθορίστηκαν από την Trafikstyrelsen (Υπηρεσία χερσαίων, θαλασσίων και αεροπορικών μεταφορών) βάσει των κανόνων περί πολιτικής αεροπορίας (Bestemmelser for Civil Luftfart).

23 Η ζώνη ασφαλείας ορίζεται ως μια περιοχή που αποσκοπεί στον περιορισμό του κινδύνου υλικής βλάβης σε περίπτωση που ένα αεροσκάφος εξέλθει του διαδρόμου και στην προστασία των αεροσκαφών που υπερίπτανται της περιοχής αυτής κατά την απογείωση ή την προσγείωση.

24 Κατά το αιτούν δικαστήριο, οι διατάξεις σχετικά με την καλλιέργεια στις ζώνες ασφαλείας περιλαμβάνονται στους κανόνες περί πολιτικής αεροπορίας 3-16, της 31ης Ιανουαρίου 2005, σχετικά με τα μέτρα περιορισμού του κινδύνου προσκρούσεως πτηνών ή θηλαστικών σε αεροσκάφη στα αεροδρόμια, οι οποίοι προβλέπουν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«5.2.2.
Όσον αφορά τις κείμενες εντός της περιμέτρου του αεροδρομίου εκτάσεις οι οποίες δεν διαθέτουν σκληρή επίστρωση και βρίσκονται σε απόσταση μέχρι 150 m από τα όρια του διαδρόμου ή των διαδρόμων προσαπογειώσεως:

a) Η έκταση πρέπει να καλύπτεται από αγρωστώδη [...]

[...]

5.2.3.
Όσον αφορά τις κείμενες εντός της περιμέτρου του αεροδρομίου εκτάσεις οι οποίες δεν διαθέτουν σκληρή επίστρωση και βρίσκονται σε απόσταση από 150 έως 300 m από τα όρια του διαδρόμου ή των διαδρόμων προσαπογειώσεως:

a) Η έκταση πρέπει να χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια αγρωστωδών εκτός αν η φυσική βλάστηση, για παράδειγμα υπό μορφή ερείκης, είναι τέτοια ώστε να εξασφαλίζεται επαρκώς ότι η έκταση δεν θα προσελκύει πτηνά και θηλαστικά.

b) Η έκταση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για καλλιέργεια σιτηρών, μόνο μετά από διαβούλευση με τον σύμβουλο [...]

5.2.4.
Οι κείμενες εντός της περιμέτρου του αεροδρομίου εκτάσεις οι οποίες δεν διαθέτουν σκληρή επίστρωση και βρίσκονται σε απόσταση άνω των 300 m από τα όρια του διαδρόμου ή των διαδρόμων προσαπογειώσεως μπορούν να χρησιμοποιηθούν για γεωργική εκμετάλλευση μόνο μετά από διαβούλευση με τον σύμβουλο.

[...]

6.4.1.
Όσον αφορά την καλλιέργεια των εκτάσεων, πρέπει να τηρούνται οι ακόλουθοι κανόνες:

a) Το χόρτο διατηρείται διαρκώς σε ύψος το πολύ 20 cm στους διαδρόμους προσαπογειώσεως και στους τροχοδρόμους που δεν φέρουν επίστρωση από χαλίκι ή άλλη σκληρή επίστρωση [...]

b) Εκτός των ζωνών που αναφέρονται στο στοιχείο a, αλλά εντός των ζωνών που καλύπτονται από το σημείο 5.2.2, καταβάλλεται προσπάθεια να διατηρείται διαρκώς το χόρτο σε ύψος μεταξύ 20 cm και 40 cm κατ' ανώτατο όριο [...]

[...]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

25 Στις 21 Δεκεμβρίου 1999 και στις 10 Μαΐου 2000, ο J. Demmer συνήψε με τον αερολιμένα του Aalborg και την αεροπορική βάση Skrydstrup, αντιστοίχως, δύο συμβάσεις μισθώσεως αγροτικού κτήματος, οι οποίες αφορούσαν εκτάσεις που βρίσκονται εντός της περιμέτρου του αεροδρομίου αυτού και της αεροπορικής αυτής βάσης.

26 Τα εν λόγω συμφωνητικά μισθώσεως προέβλεπαν ότι ο J. Demmer, ως μισθωτής, είχε το δικαίωμα να θερίζει και να χρησιμοποιεί το χόρτο που φύτρωνε στις εν λόγω εκτάσεις, έναντι μισθώματος και βάσει των προβλεπομένων στα ίδια συμφωνητικά όρων.

27 Βάσει της συμβάσεως μισθώσεως που συνήφθη με τον αερολιμένα του Aalborg, ο J. Demmer όφειλε να ενημερώνει τον εκμισθωτή όταν επιθυμούσε να έχει πρόσβαση στις μισθωμένες εκτάσεις και οι Ένοπλες Δυνάμεις μπορούσαν, χωρίς κανένα περιορισμό, να χρησιμοποιούν τις εν λόγω εκτάσεις, ή να επιτρέπουν τη χρήση τους, για τη διενέργεια στρατιωτικών γυμνασίων κάθε είδους.

28 Η σύμβαση αυτή προέβλεπε, περαιτέρω, ότι η λίπανση δεν επιτρεπόταν να αρχίσει πριν τον Απρίλιο και ότι η λιπασματοδιανομή έπρεπε να μπορεί να διακοπεί αμέσως, εάν η συνέχισή της εθεωρείτο ότι προκαλούσε κίνδυνο για την ασφάλεια των πτήσεων.

29 Επιπλέον, ο μισθωτής ήταν υποχρεωμένος να θερίζει το χόρτο πριν αυτό αναπτυχθεί μέχρι του ύψους που η Τοπική Στρατιωτική Διοίκηση θεωρούσε ότι μπορούσε να παρενοχλήσει σημαντικά τα στρατιωτικά γυμνάσια.

30 Τέλος, το εν λόγω συμφωνητικό όριζε ότι, από της 1ης Ιανουαρίου 2005, ο μισθωτής υποχρεούνταν να εκμεταλλεύεται τις οικείες εκτάσεις κατά τρόπο που να θεμελιώνει δικαιώματα ενισχύσεως.

31 Η σύμβαση που συνήφθη με την αεροπορική βάση Skrydstrup όριζε ότι η συντήρηση της χορτονομής περιελάμβανε τη διασπορά τεχνητών λιπασμάτων, καθώς και τον θερισμό και τη συμπίεση της χορτονομής.

32 Ο J. Demmer ήταν, μεταξύ άλλων, υποχρεωμένος να θερίζει το χόρτο μέχρι ύψους 15 εκατοστών κατά μήκος των διαδρόμων προσαπογειώσεως και των τροχοδρόμων με χρήση μηχανημάτων που καθιστούν δυνατό τον θερισμό κατά το δυνατόν πιο κοντά στις εγκαταστάσεις. Ο θερισμός αυτός πραγματοποιούνταν, ανάλογα με τις ανάγκες, κατόπιν αιτήματος της υπηρεσίας ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας και κατά τον τελικό θερισμό του Οκτωβρίου ή του Νοεμβρίου το χόρτο έπρεπε να κόπτεται εντελώς.

33 Όσον αφορά τις ζώνες οι οποίες περιβάλλουν τα όρια των διαδρόμων, ο θερισμός του χόρτου έπρεπε να πραγματοποιείται ανάλογα με τις ανάγκες, για πρώτη φορά κατά την περίοδο από 1ης Μαΐου έως 15ης Ιουλίου και, στη συνέχεια, κατόπιν αιτήματος της υπηρεσίας ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας.

34 Όσον αφορά τα αιτήματα περί θερισμού του χόρτου που αφορούσαν τους διαδρόμους και τα όρια των διαδρόμων, ο εκμισθωτής ήταν υποχρεωμένος να τηρήσει προθεσμία πέντε εργάσιμων ημερών. Ο θερισμός έπρεπε να αρχίσει κατά την ημερομηνία που αναφερόταν στο αίτημα και να συνεχιστεί μέχρι την ολοκλήρωση της εργασίας, ο δε μισθωτής υποχρεούνταν να απομακρύνει αμέσως το κομμένο χόρτο μετά τον θερισμό.

35 Περαιτέρω, η συμπίεση, η οποία έπρεπε να γίνεται κάθε άνοιξη, στη συνέχεια δε κατόπιν αιτήματος της υπηρεσίας ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας, έπρεπε να πραγματοποιείται σε ζώνες πλάτους 30 μέτρων εκατέρωθεν του κύριου και των παράλληλων διαδρόμων.

36 Επιτρεπόταν στον J. Demmer να προβαίνει σε διασπορά τεχνητού λιπάσματος όποτε αυτό ήταν απαραίτητο για την εκμετάλλευση της χορτονομής, αλλά όχι πριν τα τέλη Μαρτίου. Αντιθέτως, απαγορευόταν η χρήση ζιζανιοκτόνων στις μισθωμένες εκτάσεις.

37 Τέλος, ο J. Demmer έπρεπε να λαμβάνει υπόψη τις απαιτήσεις που συνδέονται με τις εκτελούμενες πτήσεις και να τηρεί τις οδηγίες και τις απαγορεύσεις που εκδίδει η υπηρεσία ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας ή η διοίκηση της αεροπορικής βάσεως.

38 Στις 25 Απριλίου 2005, ο J. Demmer υπέβαλε αίτηση υπαγωγής στο καθεστώς ενιαίας ενισχύσεως δηλώνοντας εκτάσεις συνολικής επιφανείας 232,65 εκταρίων και 317 εκταρίων όσον αφορά, αντιστοίχως, την αεροπορική βάση Skrydstrup και τον αερολιμένα του Aalborg.

39 Με απόφαση της 29ης Μαΐου 2006, η Direktoratet for FødevareErhverv (Διεύθυνση Τροφίμων) χορήγησε στον J. Demmer δικαιώματα ενισχύσεως υπολογισθέντα βάσει των εκτάσεων που δηλώθηκαν με την αίτηση αυτή και του καταβλήθηκε αντίστοιχο ποσό ενισχύσεως για το 2005.

40 Εν τω μεταξύ, ο J. Demmer είχε μεταβιβάσει, την 1η Φεβρουαρίου 2006, στις δανικές Ένοπλες Δυνάμεις τα δικαιώματα ενισχύσεως που αφορούσαν τις εκτάσεις οι οποίες βρίσκονται εντός της περιμέτρου του αερολιμένα Aalborg.

41 Κατά τα έτη ενισχύσεως 2006 έως 2009, ο J. Demmer συνέχισε να λαμβάνει ενίσχυση δυνάμει του καθεστώτος της ενιαίας ενισχύσεως για τις εκτάσεις οι οποίες βρίσκονται εντός της περιμέτρου της αεροπορικής βάσεως Skrydstrup.

42 Με επιστολή της 24ης Νοεμβρίου 2008, ανακοινώθηκε στον J. Demmer ότι, κατόπιν αναθεωρήσεως του δανικού μητρώου αγροτεμαχίων, ορισμένες από τις εκτάσεις που αυτός είχε δηλώσει στο πλαίσιο του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως είχαν περιοριστεί ή είχαν διαγραφεί από το μητρώο αυτό, πράγμα το οποίο αντιστοιχούσε σε μείωση κατά 166,48 εκτάρια για τον αερολιμένα του Aalborg και κατά 218,03 εκτάρια για την αεροπορική βάση Skrydstrup, με το αιτιολογικό ότι οι ζώνες ασφαλείας των διαδρόμων δεν μπορούσαν να θεωρηθούν εκτάσεις επιλέξιμες για τη σχετική ενίσχυση. Ο J. Demmer πληροφορήθηκε, περαιτέρω, ότι οι αιτήσεις που είχε υποβάλει για τα προηγούμενα έτη θα επανεξετάζονταν και ότι τα δικαιώματά του ενισχύσεως θα υπολογίζονταν εκ νέου λόγω της επανεξετάσεως αυτής.

43 Με απόφαση της 2ας Μαΐου 2011, τα δικαιώματα ενισχύσεως του J. Demmer μειώθηκαν και ο ίδιος διετάχθη να επιστρέψει το ποσό της ενισχύσεως το οποίο του είχε καταβληθεί αχρεωστήτως. Με χωριστή απόφαση που εκδόθηκε την ίδια ημέρα, οι εκτάσεις που είχε δηλώσει ο J. Demmer στην αίτησή του για το 2010 μειώθηκαν επίσης από 319,43 εκτάρια σε 96,11 εκτάρια.

44 Ο J. Demmer υπέβαλε ενστάσεις κατά των δύο αυτών αποφάσεων ενώπιον του Klagecenter, το οποίο επιβεβαίωσε τις αποφάσεις αυτές με αποφάσεις της 15ης Μαΐου και της 12ης Ιουνίου 2012.

45 Στις 13 Νοεμβρίου 2012, ο J. Demmer άσκησε προσφυγή κατά των δύο αυτών τελευταίων αποφάσεων.

46 Εκτιμώντας ότι η λύση της διαφοράς της κύριας δίκης εξαρτάται από την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Vestre Landsret (Εφετείο της Δυτικής Δανίας) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) α) Πρέπει η απαίτηση να μη χρησιμοποιείται η γεωργική έκταση “για μη γεωργική δραστηριότητα”, κατά την έννοια του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003, και η απαίτηση να χρησιμοποιείται η γεωργική έκταση για “γεωργική δραστηριότητα” ή “[...] κυρίως για γεωργικές δραστηριότητες”, κατά την έννοια του άρθρου 34, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού 73/2009, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι συνιστά προϋπόθεση της ενισχύσεως ο κύριος σκοπός της χρήσεως της εκτάσεως να είναι γεωργικός;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ποιες παράμετροι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να κριθεί ποια χρήση είναι η “κύρια”, όταν η έκταση χρησιμοποιείται συγχρόνως για διάφορους σκοπούς;

γ) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, μπορεί αυτό να σημαίνει ότι οι ζώνες ασφαλείας, οι οποίες περιβάλλουν τους διαδρόμους προσαπογειώσεως, τους τροχοδρόμους και τους διαδρόμους ακινητοποιήσεως αποτελούν μέρος των αερολιμένων και υπόκεινται σε ειδικούς κανόνες και περιορισμούς, όπως οι επίμαχοι εν προκειμένω, σχετικά με τη χρήση της γης, αλλά συγχρόνως χρησιμοποιούνται για τον θερισμό χόρτου με σκοπό την παραγωγή συσσωματωμένων ζωοτροφών, είναι ως εκ της φύσεως και της χρήσεώς τους επιλέξιμες για ενίσχυση βάσει των προαναφερθεισών διατάξεων;

2) Πρέπει η απαίτηση να αποτελεί η γεωργική έκταση μέρος της “εκμετάλλευσης” του γεωργού, κατά την έννοια του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003 και του άρθρου 34, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού 73/2009, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οι ζώνες ασφαλείας, οι οποίες περιβάλλουν τους διαδρόμους προσαπογειώσεως, τους τροχοδρόμους και τους διαδρόμους ακινητοποιήσεως, αποτελούν μέρος των αερολιμένων και υπόκεινται σε ειδικούς κανόνες και περιορισμούς, όπως οι επίμαχοι εν προκειμένω, σχετικά με τη χρήση της γης, αλλά συγχρόνως χρησιμοποιούνται για τον θερισμό χόρτου με σκοπό την παραγωγή συσσωματωμένων ζωοτροφών, είναι ως εκ της φύσεως και της χρήσεώς τους επιλέξιμες για ενίσχυση βάσει των προαναφερθεισών διατάξεων;

3) Αν η απάντηση στο ερώτημα 1γ ή/και στο ερώτημα 2 είναι αρνητική, υφίσταται, λόγω του ότι τα γεωτεμάχια, εκτός του ότι χρησιμοποιούνται ως μόνιμοι βοσκότοποι για την παραγωγή συσσωματωμένων ζωοτροφών, συνιστούν και ζώνες ασφαλείας που περιβάλλουν διαδρόμους προσαπογειώσεως, τροχοδρόμους και διαδρόμους ακινητοποιήσεως:

α) σφάλμα που θα μπορούσε ευλόγως να ανιχνευθεί από τον γεωργό, κατά την έννοια του άρθρου 137 του κανονισμού 73/2009, παρότι χορηγήθηκαν δικαιώματα ενισχύσεως για τις εκτάσεις;

β) σφάλμα που θα μπορούσε ευλόγως να εντοπιστεί από τον γεωργό, κατά την έννοια του άρθρου 73, παράγραφος 4, του κανονισμού 796/2004, παρότι καταβλήθηκε ενίσχυση για τις εκτάσεις;

γ) αχρεώστητη πληρωμή σε σχέση με την οποία ο δικαιούχος δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ενήργησε καλόπιστα κατά την έννοια του άρθρου 73, παράγραφος 5, του κανονισμού 796/2004, παρότι καταβλήθηκε ενίσχυση για τις εκτάσεις;

4) Ποιος είναι ο κρίσιμος χρόνος προκειμένου να αξιολογηθεί αν

α) υφίσταται σφάλμα που θα μπορούσε ευλόγως να ανιχνευθεί από τον γεωργό, κατά την έννοια του άρθρου 137 του κανονισμού 73/2009,

β) υφίσταται σφάλμα που θα μπορούσε ευλόγως να εντοπιστεί από τον γεωργό, κατά την έννοια του άρθρου 73, παράγραφος 4, του κανονισμού 796/2004,

γ) ο δικαιούχος μπορεί να θεωρηθεί ότι ενήργησε καλόπιστα κατά την έννοια του άρθρου 73, παράγραφος 5, του κανονισμού 796/2004;

5) Πρέπει η αξιολόγηση η οποία απαιτείται στο πλαίσιο του ερωτήματος 4, υπό α′ έως γ′, να διενεργείται σε σχέση με κάθε μεμονωμένο έτος ενισχύσεως ή σε σχέση με τις πληρωμές ως σύνολο;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

47 Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημά του, που πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, σε ποιο βαθμό εκτάσεις που περιβάλλουν τους διαδρόμους προσαπογειώσεως, τους τροχοδρόμους και τους διαδρόμους ακινητοποιήσεως ενός αερολιμένος μπορούν να θεωρηθούν «επιλέξιμα εκτάρια», κατά την έννοια των άρθρων 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003 και 34, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού 73/2009.

48 Εκ προοιμίου, πρέπει να υπομνησθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003, θεωρείται «επιλέξιμο εκτάριο» κάθε γεωργική έκταση της εκμεταλλεύσεως που καλύπτεται από αρόσιμη γη και μόνιμους βοσκοτόπους, εκτός από εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για μόνιμες καλλιέργειες, δάση ή εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για μη γεωργικές δραστηριότητες.

49 Ο κανονισμός 1782/2003 αντικαταστάθηκε, από την 1η Ιανουαρίου 2009, από τον κανονισμό 73/2009. Βάσει του άρθρου 34, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του τελευταίου αυτού, κάθε γεωργική έκταση της εκμεταλλεύσεως η οποία χρησιμοποιείται για γεωργική δραστηριότητα ή, όταν οι εκτάσεις χρησιμοποιούνται και για μη γεωργικές δραστηριότητες, χρησιμοποιείται κυρίως για γεωργικές δραστηριότητες θεωρείται «επιλέξιμο εκτάριο».

50 Λαμβάνοντας υπόψη την κρίσιμη περίοδο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, ήτοι από το 2005 έως το 2009, οι δύο αυτοί κανονισμοί έχουν εφαρμογή ratione temporis. Εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί ότι υφίσταται απόκλιση μεταξύ του γράμματος του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003 και αυτού του άρθρου 34, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού 73/2009.

51 Συγκεκριμένα, ενώ από το γράμμα του άρθρου 34, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού 73/2009 προκύπτει σαφώς ότι μια γεωργική έκταση που χρησιμοποιείται για μη γεωργικές δραστηριότητες εμπίπτει στην έννοια «επιλέξιμο εκτάριο» αν αυτή χρησιμοποιείται κυρίως για γεωργικές δραστηριότητες, τούτο δεν ισχύει όσον αφορά το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003.

52 Εντούτοις, δεδομένου ότι δεν είναι ασύνηθες μια γεωργική έκταση να χρησιμοποιείται τόσο για γεωργικές όσο και για μη γεωργικές δραστηριότητες και επειδή από κανένα στοιχείο των προπαρασκευαστικών εργασιών του κανονισμού 73/2009 δεν προκύπτει η βούληση του νομοθέτη να τροποποιήσει την έννοια «επιλέξιμη έκταση», όπως αυτή ορίζεται στον κανονισμό 1782/2003, το άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού 73/2009, ερμηνευόμενο υπό το φως του άρθρου 3γ του κανονισμού 795/2004, φαίνεται να αποτελεί το αποτέλεσμα της βούλησης του νομοθέτη της Ένωσης για να διευκρινίσει την έννοια αυτή.

53 Υπό τις συνθήκες αυτές, το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να εξεταστούν με γνώμονα την έννοια «επιλέξιμο εκτάριο», όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού 73/2009 για το σύνολο της περιόδου μεταξύ 2005 και 2009.

54 Συνεπώς, για να μπορεί να είναι επιλέξιμη για τη λήψη της σχετικής ενισχύσεως, η επίμαχη στην κύρια δίκη έκταση πρέπει να είναι γεωργική έκταση, να ανήκει στην εκμετάλλευση του γεωργού και να χρησιμοποιείται για γεωργικές δραστηριότητες ή, σε περίπτωση διττής χρήσεως, να χρησιμοποιείται κυρίως για τέτοιες δραστηριότητες.

55 Όσον αφορά, πρώτον, την έννοια «γεωργική έκταση», αυτή ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο η′, του κανονισμού 73/2009 ως «οποιαδήποτε έκταση αρόσιμης γης, μόνιμων βοσκοτόπων και μόνιμων καλλιεργειών».

56 Στη διαφορά της κύριας δίκης, δεν αμφισβητείται ότι οι επίμαχες εκτάσεις χρησιμοποιούνταν από τον J. Demmer για την καλλιέργεια χορτονομής με σκοπό την παραγωγή συσσωματωμένων ζωοτροφών. Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, εφόσον χρησιμοποιούνταν ως «μόνιμοι βοσκότοποι», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 2, του κανονισμού 796/2004, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, οι εν λόγω εκτάσεις πρέπει να χαρακτηριστούν ως «γεωργικές». Συγκεκριμένα, ο χαρακτηρισμός ως «μονίμων βοσκοτόπων», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής και, κατά συνέπεια, ως «γεωργικής εκτάσεως», εξαρτάται από την πραγματική χρήση των επίμαχων γαιών (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Landkreis Bad Dürkheim, C-61/09, EU:C:2010:606, σκέψη 37).

57 Συνεπώς, το γεγονός ότι η κοπή του χόρτου πλησίον των διαδρόμων προσαπογειώσεως και ακινητοποιήσεως υπηρετεί επίσης σκοπούς που άπτονται της ασφάλειας της εναέριας κυκλοφορίας ουδεμία ασκεί συναφώς επιρροή. Το ίδιο ισχύει όσον αφορά το γεγονός ότι, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, οι επίδικες εκτάσεις αποσκοπούν, αυτές καθαυτές, στην κατοχύρωση της ασφάλειας των αεροσκαφών κατά τη διάρκεια της απογειώσεως και της προσγειώσεως.

58 Δεύτερον, για να μπορεί να είναι «επιλέξιμη», κατά την έννοια του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003 και του άρθρου 34, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού 73/2009, η επίμαχη στην κύρια δίκη γεωργική έκταση πρέπει να ανήκει στην εκμετάλλευση του οικείου γεωργού. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τούτο συμβαίνει όταν ο τελευταίος αυτός διαθέτει εξουσία διαχειρίσεως της εκτάσεως αυτής προκειμένου να ασκήσει γεωργική δραστηριότητα, δηλαδή όταν διαθέτει, όσον αφορά την έκταση αυτή, επαρκή αυτονομία για την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητάς του (απόφαση Landkreis Bad Dürkheim, C-61/09, EU:C:2010:606, σκέψεις 58 και 62).

59 Εν προκειμένω, οι κανόνες και οι περιορισμοί που ισχύουν για τη χρησιμοποίηση των ζωνών ασφαλείας οι οποίες περιβάλλουν τους διαδρόμους προσαπογειώσεως, τους τροχοδρόμους και τους διαδρόμους ακινητοποιήσεως απορρέουν τόσο από τις εθνικές και τις διεθνείς διατάξεις οι οποίες αποσκοπούν

στην κατοχύρωση της ασφάλειας της εναέριας κυκλοφορίας όσο και από τις διατάξεις των συμβάσεων δυνάμει των οποίων οι επίμαχες στην κύρια δίκη εκτάσεις τέθηκαν στη διάθεση του J. Demmer. Οι κανονιστικές και συμβατικές αυτές διατάξεις, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, τον τρόπο με τον οποίο οι εν λόγω εκτάσεις πρέπει να συντηρούνται, το τι μπορεί να καλλιεργείται σε αυτές καθώς και το αποδεκτό ύψος του χόρτου, επιβάλλουν αναμφισβήτητα σημαντικούς περιορισμούς στην ελευθερία του J. Demmer να τις χρησιμοποιεί.

60 Εντούτοις, ενόσω οι περιορισμοί αυτοί δεν συνιστούν για τον οικείο γεωργό εμπόδιο στην άσκηση της γεωργικής δραστηριότητάς του επί των εκτάσεων τις οποίες εκμεταλλεύεται, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι οι εκτάσεις αυτές δεν αποτελούν μέρος της εκμεταλλεύσεως του εν λόγω γεωργού.

61 Υπό τις περιστάσεις της διαφοράς της κύριας δίκης, πρέπει επιπλέον να υπομνησθεί ότι, καίτοι η έννοια της διαχειρίσεως δεν προϋποθέτει να έχει ο γεωργός απεριόριστη εξουσία διαθέσεως της οικείας εκτάσεως στο πλαίσιο της χρήσεώς της για γεωργικούς σκοπούς, εντούτοις πρέπει ο γεωργός να μην υπόκειται πλήρως στις οδηγίες του εκμισθωτή (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Landkreis Bad Dürkheim, C-61/09, EU:C:2010:606, σκέψεις 61 και 63).

62 Συνεπώς, ο γεωργός πρέπει, μεταξύ άλλων, να διαθέτει ορισμένο περιθώριο χειρισμών κατά την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητάς του επί των οικείων εκτάσεων και να μην επεμβαίνει επ' αυτών αποκλειστικώς κατόπιν αιτήματος του εκμισθωτή, πράγμα που εναπόκειται επίσης στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, σε σχέση με το σύνολο των περιστάσεων της διαφοράς της κύριας δίκης.

63 Τρίτον, από τη σκέψη 54 της παρούσας αποφάσεως απορρέει ότι, για να είναι επιλέξιμες για τη λήψη της ενισχύσεως, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003 και του άρθρου 34, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 73/2009, οι επίμαχες στην κύρια δίκη γεωργικές εκτάσεις πρέπει να χρησιμοποιούνται για γεωργικές δραστηριότητες ή, σε περίπτωση χρησιμοποιήσεως και για μη γεωργικές δραστηριότητες, να χρησιμοποιούνται κυρίως για τέτοιες δραστηριότητες.

64 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν αμφισβητείται ότι η δραστηριότητα που ασκεί ο J. Demmer επί των επίμαχων εκτάσεων, ήτοι η συλλογή της χορτονομής για την παραγωγή συσσωματωμένων ζωοτροφών, συνιστά γεωργική δραστηριότητα, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', του κανονισμού 1782/2003 και του άρθρου 2, στοιχείο γ', του κανονισμού 73/2009.

65 Επιπλέον, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, για την εφαρμογή του άρθρου 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003 και του άρθρου 34, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 73/2009, δεν έχει σημασία αν η άσκηση τέτοιας δραστηριότητας επί των οικείων εκτάσεων ικανοποιεί εκ του νόμου απαιτήσεις που αποσκοπούν να κατοχυρώσουν την ασφάλεια της εναέριας κυκλοφορίας στην οικεία ζώνη του αερολιμένα (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Landkreis Bad Dürkheim, C-61/09, EU:C:2010:606, σκέψη 47).

66 Κατά την απόφαση περί παραπομπής, ο J. Demmer δέχθηκε να χρησιμοποιεί τις επίμαχες στην κύρια δίκη εκτάσεις, που βρίσκονται εντός της περιμέτρου της αεροπορικής βάσεως Skrydstrup, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τη διενέργεια των πτήσεων και, δυνάμει του συμφωνητικού μισθώσεως που συνήφθη με τον αερολιμένα του Aalborg, οι δανικές Ένοπλες Δυνάμεις είχαν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν τις οικείες εκτάσεις, που βρίσκονται εντός της περιμέτρου του εν λόγω αερολιμένα, για να διοργανώνουν κάθε είδους στρατιωτικά γυμνάσια.

67 Ωστόσο, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 41 των προτάσεών του, ούτε η ύπαρξη των συμβατικών αυτών διατάξεων ούτε η κατάσταση των εν λόγω εκτάσεων, που συνορεύουν με τους διαδρόμους προσαπογειώσεως, τους τροχοδρόμους και τους διαδρόμους ακινητοποιήσεως ενός αερολιμένα, μπορούν να συνιστούν την απόδειξη της ασκήσεως μη γεωργικής δραστηριότητας επί των ίδιων αυτών εκτάσεων.

68 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν επί των εν λόγω εκτάσεων ασκήθηκαν πράγματι μη γεωργικές δραστηριότητες, όπως στρατιωτικά γυμνάσια ή πτητικές λειτουργίες.

69 Σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι επίμαχες στην κύρια δίκη εκτάσεις χρησιμοποιήθηκαν τόσο για γεωργικές όσο και για άλλες δραστηριότητες, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3γ του κανονισμού 795/2004, οι εκτάσεις αυτές θα θεωρηθούν ότι χρησιμοποιήθηκαν κυρίως για γεωργικές δραστηριότητες, για την εφαρμογή του άρθρου 34, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 73/2009, αν η οικεία γεωργική δραστηριότητα μπόρεσε να ασκηθεί χωρίς να παρεμποδίζεται σημαντικά από την ένταση, τη φύση, τη διάρκεια και το χρονοδιάγραμμα της μη γεωργικής δραστηριότητας.

70 Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής, πρέπει να ληφθεί υπόψη το σύνολο των πραγματικών περιστάσεων που συνδέονται με τις διάφορες χρήσεις που έγιναν των επίμαχων στην κύρια δίκη εκτάσεων. Έτσι, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 52 των προτάσεών του, πρέπει να διαπιστωθεί η ύπαρξη σημαντικής παρεμποδίσεως για τη γεωργική δραστηριότητα που ασκείται επί των εν λόγω εκτάσεων, όταν ο οικείος γεωργός αντιμετωπίζει, κατά την άσκηση της δραστηριότητας αυτής, δυσχέρειες ή εμπόδια πραγματικά και όχι ασήμαντα, που οφείλονται στην εκ παραλλήλου άσκηση μιας άλλης φύσεως δραστηριότητας.

71 Επιπλέον, βάσει του άρθρου 3γ του κανονισμού 795/2004, ο γεωργός πρέπει να είναι σε θέση να ασκήσει τη γεωργική του δραστηριότητα επί των οικείων εκτάσεων, παρά τους περιορισμούς που απορρέουν από την άσκηση μη γεωργικής δραστηριότητας επί των ίδιων εκτάσεων.

72 Επομένως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν η δραστηριότητα που ασκεί ο J. Demmer επί των εκτάσεων αυτών μπορούσε πράγματι να ασκηθεί χωρίς να παρεμποδίζεται σημαντικά από την ένταση, τη φύση, τη διάρκεια και το χρονοδιάγραμμα της μη γεωργικής δραστηριότητας.

73 Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003 και το άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 73/2009 έχουν την έννοια ότι γεωργική έκταση που αποτελείται από τις ζώνες ασφαλείας οι οποίες περιβάλλουν, εντός αερολιμένα, τους διαδρόμους προσαπογειώσεως, τους τροχοδρόμους και τους διαδρόμους ακινητοποιήσεως, και οι οποίες υπόκεινται σε ειδικούς κανόνες και περιορισμούς, συνιστά επιλέξιμη έκταση για λήψη της οικείας ενισχύσεως υπό την προϋπόθεση, αφενός, ότι ο γεωργός ο οποίος εκμεταλλεύεται την έκταση αυτή διαθέτει επαρκή αυτονομία κατά τη χρήση της εκτάσεως, για την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητάς του, και, αφετέρου, ότι είναι σε θέση να ασκήσει τη δραστηριότητα αυτή επί της εν λόγω εκτάσεως, παρά τους περιορισμούς που απορρέουν από την άσκηση μη γεωργικής δραστηριότητας επί της ίδιας εκτάσεως.

Επί του τρίτου, του τετάρτου και του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος

74 Με το τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο, κατά το μέτρο που θα κατέληγε στο συμπέρασμα ότι οι επίμαχες στην κύρια δίκη εκτάσεις δεν είναι επιλέξιμες για τη λήψη της ενισχύσεως, δεδομένου ότι ο γεωργός δεν διαθέτει κανένα περιθώριο χειρισμών κατά τη χρήση των εκτάσεων αυτών για την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητάς του και/ή ότι δεν είναι σε θέση να ασκήσει τη γεωργική του δραστηριότητα επί των εν λόγω εκτάσεων λόγω των περιορισμών που απορρέουν από την άσκηση μη γεωργικής δραστηριότητας επί των ίδιων εκτάσεων, ερωτά, κατ' ουσίαν, αν ο οικείος γεωργός θα μπορούσε ευλόγως να εντοπίσει τον εσφαλμένο χαρακτήρα της χορηγήσεως των δικαιωμάτων ενισχύσεως, καθώς και της καταβολής της αντίστοιχης ενισχύσεως.

75 Εκ προοιμίου, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 43 του κανονισμού 1782/2003, τα δικαιώματα ενισχύσεως που χορηγούνται στους γεωργούς καθορίστηκαν, καταρχήν, βάσει του τριετούς μέσου αριθμού όλων των εκταρίων τα οποία κατά την περίοδο 2000-2002 έδωσαν δικαίωμα στις άμεσες ενισχύσεις του παραρτήματος VI του κανονισμού αυτού. Συνεπώς, το γεγονός ότι οι εκτάσεις που παρείχαν δικαίωμα στις άμεσες αυτές ενισχύσεις δεν συνιστούν, στο πλαίσιο του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως, επιλέξιμα εκτάρια δεν μπορεί, αυτό καθαυτό, να δικαιολογήσει αμφισβήτηση των δικαιωμάτων ενισχύσεως που χορηγήθηκαν σύμφωνα με αυτό το άρθρο 43.

76 Σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο θα κατέληγε εντούτοις στο συμπέρασμα ότι τα επίμαχα στην κύρια δίκη δικαιώματα ενισχύσεως χορηγήθηκαν αδικαιολογήτως στον J. Demmer, θα πρέπει να υπομνησθεί ότι, καίτοι το άρθρο 73α του κανονισμού 796/2004 προβλέπει ότι τα δικαιώματα αυτά πρέπει να αποδοθούν στο εθνικό απόθεμα, από το άρθρο 137, παράγραφος 1, του κανονισμού 73/2009 προκύπτει ωστόσο ότι τα δικαιώματα ενισχύσεως που χορηγήθηκαν αδικαιολογήτως πριν από την 1η Ιανουαρίου 2009 θεωρούνται νόμιμα και κανονικά από την 1η Ιανουαρίου 2010. Κατά το άρθρο 137, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, όμως, η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται στα δικαιώματα ενισχύσεως που χορηγήθηκαν σε γεωργούς βάσει πραγματικά ανακριβών αιτήσεων, εκτός από τις περιπτώσεις κατά τις οποίες το σφάλμα δεν μπορούσε ευλόγως να ανιχνευθεί από τον γεωργό.

77 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, ήδη από τον Νοέμβριο του 2008, η αρμόδια αρχή πληροφόρησε τον J. Demmer σχετικά με το ότι οι επίμαχες στην κύρια δίκη εκτάσεις δεν μπορούσαν να θεωρηθούν επιλέξιμες για τη λήψη της ενισχύσεως. Με την ευκαιρία αυτή, ο J. Demmer έλαβε επίσης γνώση της προθέσεως της αρμόδιας αρχής να προβεί σε νέο υπολογισμό των δικαιωμάτων ενισχύσεως που του είχαν χορηγηθεί αρχικώς.

78 Όπως όμως τόνισε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 70 των προτάσεών του, το άρθρο 137 του κανονισμού 73/2009 δικαιολογείται από την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Επομένως, ο J. Demmer, εφόσον ήταν ενήμερος, πριν από την 1η Ιανουαρίου 2010, για τον αδικαιολόγητο χαρακτήρα της χορηγήσεως των δικαιωμάτων ενισχύσεως που αφορούσαν τις εν λόγω εκτάσεις, δεν μπορεί εν πάση περιπτώσει να επικαλείται βασίμως τη διάταξη αυτή προκειμένου να επιτύχει νομιμοποίηση των δικαιωμάτων αυτών.

79 Κατά συνέπεια, ο J. Demmer όφειλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 73α, παράγραφος 1, του κανονισμού 796/2004, να αποδώσει στο εθνικό απόθεμα δικαιώματα ενισχύσεως που του χορηγήθηκαν αδικαιολογήτως, οπότε αυτά θα έπρεπε να θεωρηθούν ως μηδέποτε χορηγηθέντα σε αυτόν.

80 Όσον αφορά, εν συνεχεία, τα ποσά της ενισχύσεως που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως, τα ποσά αυτά πρέπει να επιστραφούν, σύμφωνα με τα όσα προβλέπει το άρθρο 73, παράγραφος 1, του κανονισμού 796/2004. Όπως απορρέει από το άρθρο 73α, παράγραφος 4, του κανονισμού αυτού, το αυτό ισχύει για τις πληρωμές που αποδεικνύεται ότι διενεργήθηκαν αχρεωστήτως καθόσον στηρίχθηκαν σε δικαιώματα τα οποία χορηγήθηκαν αδικαιολογήτως στον οικείο γεωργό.

81 Εντούτοις, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 73, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού, ο γεωργός δεν οφείλει, καταρχήν, να επιστρέψει την ενίσχυση την οποία έλαβε αδικαιολογήτως, αν αυτή του καταβλήθηκε, από την αρμόδια ή άλλη αρχή, λόγω σφάλματος το οποίο δεν μπορούσε ευλόγως να εντοπίσει.

82 Όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 70 των προτάσεών του, η εξαίρεση αυτή δικαιολογείται από την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

83 Εν προκειμένω, από την απάντηση που δόθηκε στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα προκύπτει ότι το σφάλμα συνίστατο, ενδεχομένως, στο ότι η αρμόδια αρχή κατέβαλε στον J. Demmer την ενίσχυση που αντιστοιχούσε στις επίμαχες στην κύρια δίκη εκτάσεις, ενώ αυτές δεν ήσαν επιλέξιμες για τη ενίσχυση αυτή, λόγω του ότι δεν αποτελούσαν μέρος της εκμεταλλεύσεώς του και/ή δεν χρησιμοποιούνταν κατ' ουσίαν για γεωργικές δραστηριότητες.

84 Για να καθοριστεί αν ένα τέτοιο σφάλμα μπορούσε να εντοπιστεί, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι γεωργοί, ως επαγγελματίες, υποτίθεται ότι καταβάλλουν ιδιαίτερη προσοχή κατά την υποβολή αιτήσεως ενισχύσεως και ότι έχουν λάβει γνώση των όρων χορηγήσεως της ενισχύσεως αυτής. Τούτο προκύπτει, μεταξύ άλλων, από το άρθρο 12 του κανονισμού 796/2004, κατά το οποίο εναπόκειται στον γεωργό να ελέγξει την ακρίβεια των πληροφοριών που περιέχονται στο προεκτυπωμένο έντυπο που χρησιμοποιείται για να ζητηθεί ενίσχυση δυνάμει του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως. Από το άρθρο αυτό προκύπτει επίσης ότι αυτό το καθεστώς ενισχύσεως στηρίζεται στην παραδοχή ότι οι γεωργοί έχουν λάβει γνώση των όρων που διέπουν τη χορήγηση της ενισχύσεως δυνάμει των οικείων καθεστώτων.

85 Επιπλέον, πρέπει να τονιστεί ότι, στο μέτρο που προβλέπει εξαίρεση από την υποχρέωση επιστροφής των ποσών που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως, το άρθρο 73, παράγραφος 4, του κανονισμού 796/2004 πρέπει να ερμηνεύεται στενά, τούτο δε τοσούτω μάλλον που μια τέτοια υποχρέωση αποσκοπεί στην προστασία των χρηματοοικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

86 Υπό τις συνθήκες αυτές, και παρά τις ερμηνευτικές δυσχέρειες που ενδέχεται να παρουσιάζουν οι σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να θεωρηθεί ότι γεωργός που τελεί στην κατάσταση του J. Demmer θα μπορούσε, καταρχήν, ευλόγως να εντοπίσει τον μη επιλέξιμο χαρακτήρα για λήψη της ενισχύσεως των επίμαχων στην κύρια δίκη εκτάσεων, στο μέτρο που οι εκτάσεις αυτές, καθόσον δεν αποτελούσαν μέρος της εκμεταλλεύσεώς του και/ή δεν χρησιμοποιούνταν κατ' ουσίαν για γεωργικές δραστηριότητες, δεν πληρούσαν τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 73/2009.

87 Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής, εναπόκειται ωστόσο στο αιτούν δικαστήριο να λάβει υπόψη το σύνολο των περιστάσεων της διαφοράς της κύριας δίκης και, ιδίως, το ζήτημα αν, πριν από την αναθεώρηση του μητρώου των αγροκτημάτων που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του έτους 2008, υφίστατο, στη Δανία, διοικητική πρακτική συνιστάμενη στη συστηματική αναγνώριση του επιλέξιμου χαρακτήρα για λήψη της οικείας ενισχύσεως των εκτάσεων όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη. Σε μια τέτοια περίπτωση, συγκεκριμένα, θα πρέπει να τεκμαρθεί ότι ο J. Demmer δεν μπορούσε να εντοπίσει το σφάλμα που αναφέρθηκε στη σκέψη 83 της παρούσας αποφάσεως (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Vonk Noordegraaf, C-105/13, EU:C:2014:1126, σκέψη 50).

88 Αντιθέτως, το γεγονός ότι οι αρμόδιες αρχές προέβησαν στην καταβολή της ενισχύσεως για τις επίμαχες στην κύρια δίκη εκτάσεις δεν μπορεί, αυτό καθαυτό και μόνον αυτό, να καταστήσει δυνατό τον αποκλεισμό της υπάρξεως σφάλματος το οποίο θα μπορούσε ευλόγως να εντοπιστεί από τον οικείο γεωργό. Συγκεκριμένα, οι διατάξεις στις οποίες αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο με τα ερωτήματά του, ειδικότερα το άρθρο 73 του κανονισμού 796/2004, αφορούν ακριβώς τις περιπτώσεις στις οποίες έχει πραγματοποιηθεί αχρεωστήτως πληρωμή, οπότε οι γεωργοί υποτίθεται ότι γνωρίζουν ότι υπάρχει κίνδυνος να γίνουν διορθώσεις, ακόμη και αφού τους καταβληθεί η ενίσχυση.

89 Περαιτέρω, προκειμένου να εκτιμηθεί αν ένα σφάλμα στο οποίο οφείλεται η καταβολή της ενισχύσεως θα μπορούσε ευλόγως να εντοπιστεί από τον οικείο γεωργό, πρέπει, όπως προκύπτει και από το γράμμα του άρθρου 73, παράγραφος 4, του κανονισμού 796/2004, να γίνει αναγωγή στο χρονικό σημείο της καταβολής της ενισχύσεως.

90 Επιπλέον, στον βαθμό που η ενίσχυση καταβάλλεται για ένα μόνον έτος κάθε φορά και οι περιστάσεις που είναι κρίσιμες όσον αφορά το αν οι οικείες εκτάσεις είναι επιλέξιμες για λήψη της ενισχύσεως ενδέχεται να μεταβάλλονται προϊόντος του χρόνου, η εκτίμηση βάσει του άρθρου 73, παράγραφος 4, του κανονισμού 796/2004 πρέπει να πραγματοποιείται χωριστά για έκαστο των σχετικών ετών.

91 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 73, παράγραφος 5, του κανονισμού 796/2004, η υποχρέωση επιστροφής της αχρεωστήτως καταβληθείσας ενισχύσεως παραγράφεται μετά την πάροδο δέκα ετών από της ημέρας της καταβολής. Ωστόσο, ο χρόνος αυτός μειώνεται στα τέσσερα έτη όταν ο γεωργός έχει ενεργήσει καλόπιστα.

92 Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι ο οικείος γεωργός θα θεωρηθεί ότι ενήργησε καλόπιστα αν ήταν ειλικρινώς πεπεισμένος ότι οι οικείες εκτάσεις ήσαν επιλέξιμες για λήψη της ενισχύσεως. Ωστόσο, για τον λόγο που διαλαμβάνεται στη σκέψη 88 της παρούσας αποφάσεως, το γεγονός ότι οι αρμόδιες αρχές προέβησαν στην καταβολή της ενισχύσεως για τις εκτάσεις αυτές δεν μπορεί, αυτό καθαυτό και μόνον αυτό, να αποτελέσει απόδειξη της καλής πίστεως του γεωργού αυτού.

93 Επιπλέον, δεδομένου ότι η συνεκτίμηση της καλής πίστεως του γεωργού αποσκοπεί στη διασφάλιση της τηρήσεως της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, η εν λόγω καλή πίστη πρέπει, υπό περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, να υφίσταται κατά το χρονικό σημείο της υποβολής της αιτήσεως ενισχύσεως και πρέπει να εξακολουθεί να υφίσταται κατά τη διάρκεια των τεσσάρων ετών μετά την ημερομηνία καταβολής της ενισχύσεως. Κατά συνέπεια, η εκτίμηση της υπάρξεως αυτής της καλής πίστεως, για την εφαρμογή του άρθρου 73, παράγραφος 5, του κανονισμού 796/2004, πρέπει να πραγματοποιείται χωριστά για έκαστο των οικείων ετών και η καλή πίστη του γεωργού πρέπει να εξακολουθεί να υφίσταται μέχρι το τέλος του τετάρτου έτους από της ημερομηνίας της καταβολής της ενισχύσεως.

94 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο τρίτο, στο τέταρτο και στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

— το άρθρο 137 του κανονισμού 73/2009 έχει την έννοια ότι γεωργός, ο οποίος ενημερώθηκε, πριν από την 1η Ιανουαρίου 2010, για το ότι η χορήγηση σε αυτόν δικαιωμάτων ενισχύσεως ήταν αδικαιολόγητη, δεν δύναται να επικαλείται βασίμως το άρθρο αυτό, προκειμένου να επιτύχει νομιμοποίηση των δικαιωμάτων αυτών·

— το άρθρο 73, παράγραφος 4, του κανονισμού 796/2004 έχει την έννοια ότι γεωργός πρέπει να θεωρηθεί ότι μπορούσε ευλόγως να εντοπίσει τον μη επιλέξιμο χαρακτήρα για λήψη της σχετικής ενισχύσεως όσον αφορά εκτάσεις για τη χρησιμοποίηση των οποίων, προς άσκηση της γεωργικής του δραστηριότητας, δεν διαθέτει κανένα περιθώριο χειρισμών και/ή επί των οποίων δεν είναι σε θέση να ασκήσει τη δραστηριότητα αυτή, λόγω των περιορισμών που απορρέουν από την άσκηση μη γεωργικής δραστηριότητας επί των ίδιων αυτών εκτάσεων. Προκειμένου να εκτιμηθεί αν το διαπραχθέν σφάλμα μπορούσε ευλόγως να εντοπιστεί από τον γεωργό αυτό, πρέπει να γίνει αναγωγή στο χρονικό σημείο της καταβολής της ενισχύσεως. Η εκτίμηση βάσει του άρθρου 73, παράγραφος 4, του κανονισμού 796/2004 πρέπει να πραγματοποιείται χωριστά για έκαστο των οικείων ετών, και

— το άρθρο 73, παράγραφος 5, του κανονισμού 796/2004 έχει την έννοια ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, γεωργός πρέπει να θεωρείται ότι είναι καλόπιστος αν ήταν ειλικρινώς πεπεισμένος ότι οι οικείες εκτάσεις ήταν επιλέξιμες για τη λήψη της ενισχύσεως. Η εκτίμηση της καλής πίστεως του γεωργού αυτού, για την εφαρμογή του άρθρου 73, παράγραφος 5, του κανονισμού 796/2004, πρέπει να πραγματοποιείται χωριστά για έκαστο των οικείων ετών και αυτή η καλή πίστη πρέπει να εξακολουθεί να υφίσταται μέχρι το τέλος του τετάρτου έτους από της ημερομηνίας καταβολής της ενισχύσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

95 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 44, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) 2019/93, (ΕΚ) 1452/2001, (ΕΚ) 1453/2001, (ΕΚ) 1454/2001, (ΕΚ) 1868/94, (ΕΚ) 1251/1999, (ΕΚ) 1254/1999, (ΕΚ) 1673/2000, (ΕΟΚ) 2358/71 και (ΕΚ) 2529/2001, και το άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 73/2009 του Συμβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 2009, σχετικά με τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης για τους γεωργούς στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής και τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) 1290/2005, (ΕΚ) 247/2006 και (ΕΚ) 378/2007, και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003, έχουν την έννοια ότι γεωργική έκταση που αποτελείται από τις ζώνες ασφαλείας οι οποίες περιβάλλουν, εντός αερολιμένα, τους διαδρόμους προσαπογειώσεως, τους τροχοδρόμους και τους διαδρόμους ακινητοποιήσεως, και οι οποίες υπόκεινται σε ειδικούς κανόνες και περιορισμούς, συνιστά επιλέξιμη έκταση για λήψη της οικείας ενισχύσεως υπό την προϋπόθεση, αφενός, ότι ο γεωργός ο οποίος εκμεταλλεύεται την έκταση αυτή διαθέτει επαρκή αυτονομία κατά τη χρήση της εκτάσεως, για την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητάς του, και, αφετέρου, ότι είναι σε θέση να ασκήσει τη δραστηριότητα αυτή επί της εν λόγω εκτάσεως, παρά τους περιορισμούς που απορρέουν από την άσκηση μη γεωργικής δραστηριότητας επί της ίδιας εκτάσεως.**

2) **Το άρθρο 137 του κανονισμού 73/2009 έχει την έννοια ότι γεωργός, ο οποίος ενημερώθηκε, πριν από την 1η Ιανουαρίου 2010, για το ότι η χορήγηση σε αυτόν δικαιωμάτων ενισχύσεως ήταν αδικαιολόγητη, δεν δύναται να επικαλείται βασίμως το άρθρο αυτό, προκειμένου να επιτύχει νομιμοποίηση των δικαιωμάτων αυτών.**

Το άρθρο 73, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΚ) 796/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή της πολλαπλής συμμόρφωσης, της διαφοροποίησης και του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΚ) 1782/2003, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 2184/2005 της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 2005, έχει την έννοια ότι γεωργός πρέπει να θεωρηθεί ότι μπορούσε ευλόγως να εντοπίσει τον μη επιλέξιμο χαρακτήρα για λήψη της σχετικής ενισχύσεως όσον αφορά εκτάσεις για τη χρησιμοποίηση των οποίων, προς άσκηση της γεωργικής του δραστηριότητας, δεν διαθέτει κανένα περιθώριο χειρισμών και/ή επί των οποίων δεν είναι σε θέση να ασκήσει τη δραστηριότητα αυτή, λόγω των περιορισμών που απορρέουν από την άσκηση μη γεωργικής δραστηριότητας επί των ίδιων αυτών εκτάσεων. Προκειμένου να εκτιμηθεί αν το διαπραχθέν σφάλμα μπορούσε ευλόγως να εντοπιστεί από τον γεωργό αυτό, πρέπει να γίνει αναγωγή στο χρονικό σημείο της καταβολής της ενισχύσεως. Η εκτίμηση βάσει του άρθρου 73, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού 796/2004 πρέπει να πραγματοποιείται χωριστά για έκαστο των οικείων ετών.

Το άρθρο 73, παράγραφος 5, του κανονισμού 796/2004, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2184/2005, έχει την έννοια ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, γεωργός πρέπει να θεωρείται ότι είναι καλόπιστος αν ήταν ειλικρινώς

πεπεισμένος ότι οι οικείες εκτάσεις ήταν επιλέξιμες για τη λήψη της ενισχύσεως. Η εκτίμηση της καλής πίστεως του γεωργού αυτού, για την εφαρμογή του άρθρου 73, παράγραφος 5, του εν λόγω κανονισμού 796/2004, πρέπει να πραγματοποιείται χωριστά για έκαστο των οικείων ετών και αυτή η καλή πίστη πρέπει να εξακολουθεί να υφίσταται μέχρι το τέλος του τετάρτου έτους από της ημερομηνίας καταβολής της ενισχύσεως.

(υπογραφές)